

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mw. Van Bijsterveldt-Vliegenthart, d.d. 1 juli 2010 over de voortgangsrapportage inzake de uitvoering van het actieplan misbruik uitwonendenbeurs (Kamerstuk 24 724, nr. 93). Bij brief van ... heeft de staatssecretaris deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

Fungerend voorzitter van de commissie,
Albayrak

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoudsopgave	Blz.
I. Vragen en opmerkingen uit de fracties	00
1 Inleiding	00
2 Voorbereiding van wetsontwerp	00
3 Handhavingscommunicatie	00
4 Pilots met gemeenten en eerste resultaten van huisbezoeken	00
5 Ontwikkeling van risicoprofielen	00
6 Voorbereiding bij DUO van opsporing en handhavingsacties	00
7 Afspraken met het Openbaar Ministerie over de strafvervolgning	00
8 Tot slot	00
II. Reactie van de staatssecretaris	00

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de voortgangsrapportage inzake de uitvoering van het actieplan misbruik uitwonendenbeurs. In het algemeen vinden zij het een goede zaak dat misbruik van de uitwonendenbeurs strenger wordt aangepakt. Het is voor het draagvlak en de betaalbaarheid van het systeem van studiefinanciering van groot belang dat studenten alleen een uitwonendenbeurs ontvangen als zij daadwerkelijk uit huis wonen. Het is oneerlijk als een thuiswonende student die lagere kosten in het levensonderhoud heeft, toch een ruime toelage van de staat ontvangt. Belastinggeld is hier, zo menen deze leden, geenszins voor bedoeld. Harder optreden is dus geboden en werkt wat de leden betreft beter dan publiekscampagnes en voorlichtingsmateriaal. De leden kiezen hier voor het principe: «repressie is de beste preventie». De leden zijn verheugd dat gemeenten, de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en de staatssecretaris momenteel aan de slag zijn met pilots en het ontwikkelen van risicoprofielen. Er lijkt een breed draagvlak te zijn om misbruik harder aan te pakken. De leden hebben aanleiding gezien tot het stellen van een aantal vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling en tevredenheid kennisgenomen van de voortgangsrapportage van de staatssecretaris inzake het actieplan misbruik uitwonendenbeurs. De leden hechten eraan nogmaals aan te geven dat zij misbruik van de studiebeurs onacceptabel vinden, zoals zij ook al aankaartten in de zomer van 2009 in schriftelijke vragen¹. Dit heeft toen snel geleid tot een adequate reactie en het beleidsvoornemen tot extra maatregelen. De leden zijn van mening dat dergelijk misbruik van publieke middelen in ernstige mate afbreuk doet aan het maatschappelijk draagvlak voor deze voorzieningen. De voortvarendheid waarmee het traject om controle, handhaving en sanctionering te verscherpen, is ingezet door de staatssecretaris hebben dan ook de waardering van de leden. De leden kunnen zich vinden in de wijze waarop maatregelen voor de korte en langere termijn worden vormgegeven. Wel roepen zij op om het tempo (met inachtneming van zorgvuldigheid) in het wetgevingstraject scherp in de gaten te houden, gezien het grote belang om tot de benodigde wettelijke verankering te komen. De leden hebben voorts nog enkele vragen bij de voortgangsrapportage van de staatssecretaris.

¹ Vragen van de leden Spekman, Besselink en Depla (allen PvdA) over fraude met de studiefinanciering d.d. 9 juli 2009 (Aanhangsel van de Handelingen II, 2008–2009, nr. 3686)

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de onderhavige brief. Zoals in eerdere overleggen al aangegeven zijn deze leden van mening dat studiebeursfraude het rechtvaardigheidsgevoel aantast. Dit is niet aanvaardbaar en dient effectief bestreden te worden. De beste manier om dit te bestrijden, is met maatregelen die een preventieve werking hebben door verhoging van de pakkans te samen met stevige sancties. Over dit doel zijn de leden het eens, maar zij zetten nog steeds vraagtekens bij de uitvoering van het plan van de voormalige minister, de heer Plasterk.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de voortgang van het actieplan misbruik uitwonendenbeurs. De leden zijn van mening dat misbruik hiervan moet worden aangepakt. Wel hebben zij nog een aantal vragen.

De leden van de D66-fractie danken de staatssecretaris voor het toesturen van de voortgangsrapportage over het actieplan misbruik uitwonendenbeurs. De leden zijn van mening dat fraude met de studiefinanciering stevig moet worden aangepakt. Studenten die misbruik maken van deze regeling benadelen daardoor andere studenten. De leden wijzen erop dat omzetting van de studiefinanciering naar een leenstelsel mogelijk een oplossing vormt voor deze problematiek. Iedere student moet dan terugbetalen wat wordt geleend.

De leden willen graag een paar vragen stellen over de voorlichting aan studenten over de aanpak van misbruik.

2. Voorbereiding van wetsontwerp

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het wetsontwerp, waarin wordt geregeld dat de minister als toezichthouder wordt benoemd, zo lang op zich laat wachten. Het is nu inmiddels bijna een jaar bekend dat het kabinet deze stap wil zetten. Had het wetsontwerp niet vlotter kunnen worden geschreven en al eerder aan de Raad van State voor advies aangeboden kunnen worden, zo vragen zij.

3. Handhavingscommunicatie

De leden van de VVD-fractie vragen op welke wijze de dienst DUO gemeenten ondersteunt bij de communicatie over de uitwonendencontrole en mogelijke wetsaanpassingen. Waarom acht de staatssecretaris het nodig dat in de tweede fase nog extra communicatiemiddelen worden ingezet? Studenten zijn dan toch reeds geïnformeerd en bovendien vinden de leden dat verondersteld mag worden dat studenten weten dat fraude strafbaar is. Zij vragen de staatssecretaris of zij dit onderschrijft. Wat gaat de communicatie in de tweede fase kosten, zo vragen de leden. Kan de staatssecretaris meer specifiek toelichten waar de concrete aanwijzingen vandaan komen dat studenten inmiddels al zelf besluiten tot overschrijving in de GBA¹ en omzetting van de beurs van uitwonend naar thuiswonend?

De leden van de SP-fractie vragen op welke manier studenten en hun ouders vooraf worden geïnformeerd over het actieplan en over de consequenties van misbruik van de uitwonendenbeurs. Hoe worden studenten en hun ouders voorgelicht over de consequenties van onderhuur? Daarnaast vragen zij waar studenten terecht kunnen als hun huisbaas hen verbiedt zich in te laten schrijven bij de GBA. Zij vragen waar studenten terecht kunnen als zij volgens hen ten onrechte worden beschuldigd van misbruik van de uitwonende beurs. Wat zijn hun mogelijkheden om in «beroep» te gaan, zo vragen de leden.

¹ Gemeentelijke Basis Administratie.

De leden van de D66-fractie constateren dat de staatssecretaris de bewijslast lijkt neer te leggen bij de student. De student moet aantonen dat hij of zij uitwonend is. Zij vragen hoe de staatssecretaris (aankomende) studenten gaat voorlichten over hoe zij aan deze voorwaarde voldoen en hoe zij dat kunnen aantonen. Veel studenten huren, gedwongen door kamernood in studentensteden, een kamer onder. Ook zijn er signalen over huisbazen die huurders onder druk zetten zich niet in te schrijven vanwege een illegale verhuursituatie. Deze studenten zijn wel uitwonend, maar kunnen dat niet aantonen. Hoe gaat de staatssecretaris met deze groep studenten om, zo vragen zij.

4. Pilots met gemeenten en eerste resultaten van huisbezoeken

De leden van de VVD-fractie vragen met welke mogelijke ketenpartners de pilots worden uitgebreid. De leden verwijzen naar een interview met de heer Blok van DUO in de Volkskrant¹. Hij schatte het fraudebedrag jaarlijks op 127 miljoen euro. Is dit een nieuw cijfer, waar is het op gebaseerd en in hoeverre wijkt het af van eerder genoemde cijfers richting de Kamer, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie merken op dat uit de onderhavige brief verder blijkt dat de thuiscontroles arbeidsintensief zijn en tevens afhankelijk van de bereidheid tot medewerken van ouders en studenten. Schiet hierbij de maatregel dan niet zijn doel voorbij, zo vragen zij. Tevens vragen zij hoe de staatssecretaris denkt hiermee om te gaan.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de staatssecretaris in de brief een beeld schetst van de ketenaanpak met andere overheden, waaronder gemeenten. Gemeenten met grote studentenpopulaties zijn reeds bezig geweest met een intensivering van hun aanpak en controles. Zij hebben reeds ervaringen opgedaan in controle en handhaving. Er wordt aangegeven dat in 2011 ook andere gemeenten met toezicht op de woonsituatie belast zullen worden. De leden vragen de staatssecretaris aan te geven in hoeverre de gemeenten toegerust zijn om in voldoende mate controles uit te oefenen en of de expertise, zoals die bij gemeenten met grote studentenpopulaties bestaat, in voldoende mate en effectief kan worden overgedragen. Hoe gaat dit vorm krijgen en is hier al ruimschoots overleg geweest met de gemeenten die vanaf 2011 ook een controlerende rol zullen gaan vervullen? De staatssecretaris geeft aan dat de samenwerking met diverse pilot-gemeenten goed van de grond is gekomen. Toch is er wel vertraging opgetreden als gevolg van de periode van collegeonderhandelingen na de gemeenteraadsverkiezingen. Zij vragen wat dit concreet betekent voor de voortgang nu er nog geen concreet zicht is op controleresultaten. Kan de staatssecretaris aangeven in hoeverre het voor gemeenten praktisch en qua capaciteit haalbaar is om tegelijkertijd het ouderlijk en het opgegeven adres te bezoeken voor controle, zoals zij aangeeft in haar brief? Zij vragen wat dit betekent voor de capaciteit die gemeenten beschikbaar moeten hebben vanuit hun controlerende rol. De leden vragen hoe ervoor wordt gezorgd dat de pakkans in geval van fraude per gemeente even hoog is en niet afhangt van lokale capaciteit en prioriteit inzake controles. De staatssecretaris geeft in haar brief aan dat de controles arbeidsintensief zijn maar ook dat het resultaat van huisbezoeken afhankelijk is van de bereidheid tot medewerking. De leden vragen de staatssecretaris aan te geven of zij ook in het wetgevingstraject voorziet in sanctionering van studenten of direct betrokkenen bij een controle, waarbij geen of onvoldoende medewerking wordt verleend. De leden zijn van mening dat medewerking van betreffende studenten, ouders en overige betrokkenen bij een controle van groot belang is. In welke mate kan medewerking afgedwongen worden? Ziet de staatssecre-

¹ «Fraude is voor studenten 'simpel'», de Volkskrant van 22 september 2010

taris mogelijkheden en acht zij het wenselijk om hierin ook een sanctie op te leggen om medewerking van betrokkenen te stimuleren, zo vragen zij.

5. Ontwikkeling van risicoprofielen

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de tot nu toe afgelegde huisbezoeken verlopen en wat men doet wanneer een student de deur niet opendoet of niet thuis is. Welke mogelijke kenmerken van risicoprofielen werden er geopperd in de workshop «risicoprofielen», zo vragen zij. De leden vragen welke privacyafspraken gemaakt zijn met de deelnemende gemeenten/regio's voor de omgang met bestanden ten behoeve van controle van adressen. Is het juist dat bij melding van vermoeden van misbruik niet wordt overgegaan tot een huisbezoek, tenzij het risicoprofiel van toepassing is op deze persoon? Zo ja, waarom?

De leden van de CDA-fractie verzoeken de staatssecretaris meer toelichting over de inhoud van de risicoprofielen te geven. Zij vragen om welke kenmerken het gaat.

6. Voorbereiding bij DUO van opsporing en handhavingsacties

De leden van de SP-fractie vragen wat de kosten zijn van de uitvoering van dit actieplan en hoe deze uitgaven zich verhouden tot de verwachte opbrengst. Zij vragen hoeveel fte wordt ingezet voor de uitvoering van dit actieplan, zowel door DUO als door gemeenten.

7. Afspraken met het Openbaar Ministerie over de strafvervolgning

De leden van de PvdA-fractie vragen of de staatssecretaris voorts ook kan aangeven in hoeverre er afspraken met het openbaar ministerie (OM) gemaakt worden om ook de strafrechtelijke vervolging bij herhaalde en grote fraude reëel te maken. Welke sanctiemaatregel kan bijvoorbeeld gehanteerd worden indien strafvervolgning niet ingezet wordt na de derde keer misbruik omdat het OM er geen prioriteit aan kan geven, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie hebben in eerdere overleggen met de voormalig minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Plasterk, over dit onderwerp hun zorgen geuit over het gebrek aan afschrikwekkende werking van de maatregelen. Zij hebben daarom een motie¹ ingediend om de grenswaarde voor strafvervolgning te verlagen van € 10 000 naar € 5 000. Deze leden zijn dan ook tevreden met het loslaten van de grenswaarde door het OM zoals de staatssecretaris aangeeft in haar brief. De bestuurlijke boete zal neerkomen op een bedrag van € 40 per maand bij een eerste overtreding. Is dit afschrikwekkend genoeg voor studenten om niet te frauderen, zo vragen zij. Op basis van de brief is nog te weinig bekend over de effecten van het actieplan, zo stellen deze leden.

8. Tot Slot

De leden van de CDA-fractie zien met belangstelling uit naar de voortgangsrapportage die begin december 2010 naar de Kamer zal worden gezonden.

II. Reactie van de staatssecretaris

¹ Kamerstuk 24 724, nr. 90.